

Baba Basra Sources 12

בעל המאור מסכת בבא בתרא דף ב עמוד ב

מתני' המקיף את חבריו משלש רוחותיו וגדר וכו'. פי' כגון שגדר החיצון שהוא המקיף בינו ובין הפנימי הניקף ובמקום שנהגו לגדור בבקעה וקמ"ל במתני' שאין מחייבין אותו לגדור בינו ובין חבריו עד שיהא שמור מארבע רוחותיו כלומר שלא יהא פרוץ לרה"ר משא"כ בחצר שמחייבין אותו בכל ענין לבנות כותל באמצע ואף על פי שפרוץ לרה"ר סתם חצר עשויה היא לצניעות לבנות לה כותלים מארבע רוחותיה משא"כ בבקעה שיש הרבה בני אדם שאין מקפידין לסתום מכנגד רה"ר ואף על פי שהוא מקום שנהגו לגדור ביניהם משום שאסור לאדם שיעמוד על שדה חבריו בשעה שעומדת בקמתה אפ"ה משום רה"ר לא איכפת להו כולי האי שאין דרך בני אדם שיתעכבו ברה"ר ויסתכלו בשדה חבריהם ואילו מתחלה תבעו לגדור עמו דכ"ע מודו דמחייבין אותו אלא לפי שהקדים המקיף וגדר מדעת עצמו לפיכך באה משנתנו להודיענו שאין מחייבין את הפנימי לתת חלק במה שגדר החיצון בינו לבינו עד שיהא שמור הפנימי מארבע רוחותיו ואם עמד וגדר את הד' מצד רה"ר או שהקיפו מד' רוחותיו וגדרו מד' רוחותיו מגלגלין עליו את הכל בין לת"ק בין לר' יוסי ובגמ' מפרש מאי איכא בין ת"ק לר' יוסי ופרישנא לרב הונא איכא בינייהו דת"ק סבר דמי קנים בזול ומ"ט שמיין לו בזול מפני שגדרה מדעתו ולא תבע את חבריו מתחלה לגדור עמו בשעה שגדר לפיכך יכול לומר לו אילו הודעתני מתחלה הייתי טורח להביא קנים בזול לפי שהזול מצוי בהם יותר משאינו מצוי בכותל אבנים וגדר של בקעה ראוי הוא בקנים ובדבר של זול כגון בוכרא וטפתא וארכבתא דאמרי' בפ' המקבל והוא טיט וצורות ועפר תחתון ואמצעי ועליון ור' יוסי סבר הכל לפי מה שגדר וה"ה לטיט וצורות ועפר לפי מנהג המדינה ואף על פי שלא תבע אותו לגדור עמו בתחלה בשעה שגדר אין חוששין בכך וכשגדר המקיף את הכל וכ"ש אם עמד ניקף וגדר את הרביעית דגליה אדעתיה דניחא ליה ולחייא בר רב פרישנא תלתא פירושי פי' ראשון איכא בינייהו דמי קנים בזול דת"ק סבר אגר נטורא בר זוזא דהוא פחות מן דמי קנים בזול אין דמי קנים בזול לא ולר' יוסי דמי קנים בזול וטעמיה דר' יוסי דשמיין לו בזול כדפרישנא לעיל לת"ק ופי' שני ראשונה שניה שלישיית איכא בינייהו כגון שלא גדר מתחלה אלא הג' רוחות ובא עמו לדין ופטרוהו ב"ד מאחר שנשאר פרוץ מרוח רביעית אח"כ עמד וגדר את הרביעית וזימניה לדין וחייבוהו ב"ד ת"ק סבר רביעית דהשתא יהיב ליה אחריני דמעיקרא לא יהיב ליה שמאחר שפטרוהו ב"ד מתחלה קם דינא ור' יוסי סבר הדר דינא והרי הוא כמו שגדר מתחלה מד' רוחות ומגלגלין עליו את הכל ויהיב ליה אפי' אחריני דמעיקרא ופי' שלישי ניקף ומקיף איכא בינייהו ת"ק סבר טעמא דעמד ניקף מגלגלין עליו את הכל דגלי אדעתיה דניחא ליה אבל עמד מקיף רביעית יהיב ליה אחריני לא יהיב ליה משום טעמא דאמרי' לעיל קם דינא ור' יוסי סבר ל"ש ניקף ול"ש מקיף מגלגלין עליו את הכל ויהיב ליה אפי' אחריני מ"ט דאמרי' הדר דינא ואף על פי שאין סוגיא זו כאותה שבבבא קמא אין אנו חוששין בכך כי הרבה מן הסוגיות מתחלפות בחלוף המסכתות ויש דומיא בשמעתא דטענו שור ושה וחומר והודה לו שמתחלפות הסוגיא שבשבעות מן הסוגיא שבכתובות במשנתנו דהטוען את חבריו כדי יין וכדי שמן דבשבעות אוקימנא תלמוד ערוך בפיו של רבי יוחנן דבטענו חטים ושעורים והודה לו בא' מהם פליגי ובכתובות אוקימנא לפלוגתייהו ביש בלשון הזה לשון קנקנים וקסבר אדמון דמשתבע במיגו וכמו כן תמצא חלוף הסוגיא במקומות אחרים והשתא קי"ל כרב הונא וכו' יוסי הלכך מחייבין אותו הכל לפי מה שגדר ביוקר ל"ש גדר ניקף ול"ש גדר מקיף ל"ש גדר את כולן כאחד ואח"כ זימנו לדין ל"ש שזימנו לדין בין גדר השלש רוחות ובין גדר הרביעית ואח"כ חזר וזימנו לדין לעולם מגלגלין עליו את כולן והדר דינא וה"ר אפרים ז"ל פסק בשם הגאונים ז"ל בפלוגתא דר' אבא ור' ירמיה דבפרק החולץ כר' ירמיה דאמר הדר דינא והדעת נוטה כדבריו.

מלחמת ה' מסכת בבא בתרא דף ב עמוד ב

כתוב בספר המאור מתני' המקיף את חבריו משלש רוחותיו וגדר וכו' פי' כגון שגדר החיצון הוא המקיף בינו ובין הפנימי הניקף:

אמר הכותב יש לי להשיב א"כ היאך אמרו בפרק כיצד בב"ק הא רביעית מחייבין אותו ש"מ זה נהנה וזה אינו חסר חייב ואמרי' נמי התם לר' יוסי הא מקיף פטור ש"מ זה נהנה וזה לא חסר פטור ואם הגדר בינו לבינו ומשום היזק ראה היאך זה נהנה וזה אינו חסר והרי הוא מחסרו ומזיקו שלא גדר זה אלא מפני שהוא מזיקו וא"ת מפני שיכול

לומר לו הואיל וקדמת וסלקת היזק ממך איני זקוק לך ואם מפני שאני נהנה בהיזק ראיתיך שהיית מזיק אותי בה על המזיק להרחיק את עצמו אלא משום שהנאתו בגדר זה משן ורגל של רה"ר הוא שקראו אותו זה נהנה וזה לא חסר. א"כ מהו זה שאמרו את קא גרמת לי הקיפא יתירא היה לו לומר את קא גרמת לי והא ודאי כיון שנהגו לגדור לא דמי לחצר דלא קיימא לאגרא וכי עלתה על דעת שאחד מן השותפין שעשה מחיצה בחצר שאין מחייבין את חבריו לשלם עד ארבע אמות שיהא נקרא זה נהנה וזה לא חסר הא ודאי נהנה וחסר הוא וכיון דהאי בנין אתרוייהו רמיא לסלוקי נזקא מינייהו שליחותא דידיה עבד ועוד היאך אמר חייא בר רב דמי קנים בזול אם נהגו לגדור בכותל אבנים היאך יכול לומר לו אילו הודעתני מתחלה הייתי מביא קנים בזול כמו שפ"י בעל המאור ז"ל והרי אילו הודיעו על כרחו היה מביא אבנים ואם הפסיד מפני שקדם וגדר יפסיד הכל ואם נהגו לגדור בגדר קנים ומתחלה לא היה יכול לכופו אלא לגדר קנים פשיטא דגדר קנים יהיב ליה ומ"ט דרב הונא וא"ת הואיל ונהנה מהנה ג"כ כל שותף שרוצה לגדור בינו לבין חבריו בכותל אבנים יקדים ויבנה כותל אבנים ויהא חייב הלה ליתן לו לפי מה שגדר ומאי מהנה להו המנהג שנהגו בקנים ומשנתנו סתם נשנית אסתם בקעה שהוא מקום שנהגו שלא לגדור וכן העמידהו כל המפרשים ועל דרך אחרת ועיקרא שעל גדר החיצון שבין רה"ר למקיף נאמרו הדברים שעמד מקיף וגדרן לסלק מעליו רגל הרבים ונמצא זה נהנה בשלו והוא חסר שהלה גרם לו הקיפא יתירא טפי משאם היו שדות שלו זה בצד זה רצופין ולפיכך שנינו בגדר שלש אין מחייבין אותו מפני שהוא דומה ליורד לתוך שדה של חבריו העשויה ליטע ונטעה שלא ברשות שאומדין כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו לנטעה שכיון שזה נהנה והוא חסר הוה ליה כאדם אחר ואילו אחד מן השוק גדר על שניהם לשלם לו והיינו פלוגתא דאמוראי בגמ' מר אמר הכל לפי מה שגדר שסתם שדה עשויה לגדר יפה ושמין לו וידו על העליונה ואינו יכול לומר טול עציך ואבניך דודאי ניחא ליה ומר אמר דמי קנים בזול ולת"ק דמי נטורא קסבר סתם שדה אינו עשוי לגדר בנין אלא לשומר או לגדר קנים שגדרו בהן כשמוצא אותם בזול והוה ליה יורד לשדה שאינה עשויה ליטע שאם רצה אומר לו טול עציך ואבניך כדברי רבינו ז"ל הלכך אם רצה יהרוס ויטול שלו ואם לאו משלם לו זה דמי הקנים או השומר שלכך הוא עשויה ואפי' עמד ניקף וגדר את הרביעית בבנין דגלי אדעתיה דניחא ליה אינו משלם אלא קנים לפי שיכול לומר בהוצאה של א' אני יכול לעמוד ולא בכלן ואילו היה מקום שנהגו לגדור ביניהם היה יכול לומר למחר אני או אתה באין לגדור בינתים ואין גדרים החיצונים מהנין אותו כלום אבל בסתם בקעה כיון שלא נהגו אין שומעין לו לומר שמא אמלך לגדור בינתים ואיני נהנה בחיצון שהרי לא נהגו וא"ת והרי שנו בתוספתא כופין בני בקעה זה את זה לעשות ביניהם חריץ ובן חריץ ומה תועלת בגדר שבחוץ אין שמירת חריצין הללו אלא שיהא חבריו ובהמתו נתפסים עליו כנגב ומזיק אבל למנוע ממנו יד הרבים וכן ורגל שלהם א"א אלא דגדר שהרי עז וחיה רובצין בהם וכ"ש בני אדם ועוד שהם נכנסים בדרך שהוא נכנס וכך שנינו ומקבל עליו מקום גדר חריץ ובן חריץ לפי זה שגדר מבחוץ יפה סלק מעליו רגל הרבים ונהנה פנימי ודי לו מחבירו בחריץ אם רצה שהרי נתפס עליו והיינו דאמר רבינא לאריסיה לאיתויי ליה להדיא ואמר נמי עיזא בעלמא הוא שנשמטה מרה"ר ונכנסה מן העדר לתוך שלך ועלתה השמועה כהוגן וחד לישנא דחייא בר רב דמוקי פלוגתא בראשונה שניה ושלישית לאו בקם דינא והדר דינא שייכא אלא ת"ק סבר כיון דשלש שלו גדר ורביעית של חבריו הניח לאו אדעתא דמתהני מיניה חבריה עבד מעיקרא ולא ע"מ דלישקול מיניה כלום וכי האי גוונא זה נהנה וזה חסר פטור דאחיל משום הנאה דנפשיה ולא דמי ליורד לתוך של חבריו ובונה דהתם אדעתא דלישתלם עבד ור' יוסי סבר האי נמי לא מחיל מידי ואדעתא דתרוייהו בנה אלא איהו סבר דמחייב לפיוסיה מהשתא דכי חזא דלא מפצי ליה הדר גדר רביעית. וכבר תפשתי עליו ביבמות בענין הזה:

חידושי הרשב"א מסכת בבא בתרא דף ד עמוד ב

ה"ג רש"י ז"ל אבע"א ניקף ומקיף איכא בינייהו ת"ק סבר לא שנא מקיף ולא שנא ניקף מגלגלין עליו את הכל ור"י סבר טעמא דעמד ניקף הא עמד מקיף לא, ואתיא סוגיא דהכא כסוגיא דבפ' כיצד הרגל דמפרש התם וגדר את הראשונה ואת השניה ואת השלישית פטור הא רביעית חייב ור"י אומר אם עמד וגדר את הרביעית טעמא דעמד ניקף הא מקיף פטור, ופשטה דמתני' הכי משמע מדקתני וגדר את הראשונה ואת השניה ואת השלישית אין מחייבין אותו משמע הא אם גדר את הרביעית מחייבין אותו, ור"י נמי דקאמר אם עמד וגדר משמע שעמד עכשיו מי שלא עמד עדיין דהיינו ניקף, והא דא"ל רבא לרונאי זיל פייסי' ואי לא דאיננא לך כר' יוסי ואליבא דרב הונא דמשמע דר"י מחייב אפי' במקיף דהא התם רבינא הוא דגדר את כולו, י"ל דהא אוקמתא דהכא דאוקימנא דבניקף ומקיף פליגי היינו דוקא אליבא דחייא בר רב דלתרופה למתני' לדידיה הוא דאתיא, אבל לרב הונא לאו בניקף ומקיף פליגי כלל אלא בין למר ובין למר לא שנא ניקף ולא שנא מקיף, ובדמי גדרים בלחוד הוא דפליגי וכולהו סוגיא דלעיל בהכין אזלא וכמו שכתבתי למעלה עד שהוצרכו לחייא בר רב לאוקומא בהכין כהאי לישנא בתרא, וסוגיא דפרק כיצד אתיא כהאי לישנא בתרא ולא קיימא לן כההוא לישנא דאליבא דחייא בר רב הוא ואנן קיי"ל כרב הונא

והיינו דרבא. א"נ יש לי לפרש דהא דרבא אפילו לההיא סוגיא דבפ' כיצד ולאוקמתא דניקף ומקיף דהכא אתיא שפיר ושאיני ההיא דרבינא דגדר ארבעתן בבת אחת ובכי הא כו"ע מודו דחייב על כולן אלא דלרב הונא לפי מה שגדר ולחייא בר רב דמי קנים בזול ורבא פסק כרב הונא:

ואי קשיא לך לגירסתו של רש"י ז"ל דבכולה שמעתין דלעיל אמרינן דת"ק לקולא ור"י לחומרא [והכא אמרינן] איפכא, י"ל דמעיקרא דקס"ד דלא פליגי בניקף ומקיף ע"כ ר"י לחומרא מדקתני מגלגלין עליו את הכל דאלמא לת"ק אין מגלגלין עליו את הכל, אבל השתא דאוקימנא פלוגתייהו בניקף ומקיף לישנא דמתני' מרעא דרבנן מחייבי אפי' במקיף מדקתני וגדר את הראשונה ואת השניה ואת השלישית דאלמא משמע הא רביעית חייב, וכן נמי משמע דר"י לא מחייב אלא בניקף בלבד מדקתני אם עמד וגדר דמשמע אם עמד מי שלא עמד עדיין דהיינו ניקף דאי במקיף הו"ל למימר ר"י אומר אם גדר את הרביעית והכי קאמר להו ר"י לחכמים אם עמד הניקף וגדר את הרביעית מודינא לכו דמגלגלין עליו את הכל:

והגאונים ז"ל גורסים בהפך ת"ק סבר טעמא דעמד ניקף הוא דמחייבין אותו אבל מקיף אין מחייבין אותו אלא דמי רביעית ור"י סבר לא שנא ניקף ולא שנא מקיף מגלגלין עליו את הכל, ולפי גרסתם סוגיא זו לגמרי בהפך מאותה סוגיא שבפ' כיצד הרגל וזו אחת מן הסוגיות המתחלפות שבתלמוד, ויש כיוצא בה בשבועות (מ' ב') בשמעתא דטענו שור ושה וחמור והודה לו באחת מהן שמתחלפות הסוגיא דשם מן הסוגיא שבכתובות (ק"ח ב') במשנתנו דהטוען את חברו כדי יין וכדי שמן דבשבועות אוקימנא תלמוד ערוך בפי ר' יוחנן בטענו חטים ושעורים והודה לו באחד מהן פליגי ובכתובות אוקימנא לפלוגתייהו ביש בלשון הזה לשון קנקנים וקסבר אדמון דמשתבע במגו, והלכה כסוגיא שבכאן לפי שהוא סוגיא במקומה וכדאמר ליה רבא לרונאי דאינא ליך כרב הונא ואליבא דר' יוסי ואף על גב דרבינא דהוא המקיף גדר את הרביעית, ופירושה דמתני' להאי אוקמתא גדר את הראשונה ואת השניה ואת השלישית פטור מכלום הא הרביעית חייב עליה ר' יוסי סבר אם עמד ואפי' לאחר זמן וגדר את הרביעית מגלגלין עליו את הכל:

ר"י מיגאש מסכת בבא בתרא דף ה עמוד א

ואי לא דאינא לך כרב הונא אליבא דרבי יוסי. אלמא הילכתא כוותיה. ודוקא במקיף את חברו הוא שמגלגלין עליו את הכל משום דהא איתנהי בההוא היקף וקא חסיר האיך דאמר ליה את גרמת לי היקיפא יתירא כגון זה /במקור יש שרטוט/ אבל היתה שדהו סמוכין לרשות הרבים ושדה חברו סמוכין לה ועמד וגדר בינו ובין רשות הרבים אף על פי שחבירו הרי נהנה באותו גדר אין מגלגלין עליו כלום משום דזה נהנה וזה לא חסר הוא שהרי אין כאן לומר את גרמת לי הקפה יתירה. ואפילו במקיף את חברו נמי דוקא לאחר שגדר הוא שמגלגלין עליו את הכל אבל לחייבו מתחילה לגדור עמו ולהוציא עמו בבנין אינו יכול לכופו על כך מפני שיכול לומר לו אנא לא איכפת לי בעוברי דרכים שהרי אפ' אם גדר ראשונה ושנייה ושלישית אין מחייבין אותו כלום לפי שעדיין לא נכנס עד שיגמור את הרביעית וכ"ש להוציא עמו בבנין מעיקרא שאין מחייבין אותו בכך. וההיא דתנן וכן בגינה מקום שנהגו לגדור מחייבין אותו ההוא גדר להפסיק בינו ובין חברו משום היזק ראה הוא וכדאמרינן לעיל שאני גינה כדר' אבא שכיין שהיזק ראה זה מחמתם הוא לפיכך כל א' וא' כופה את חברו לבנות כותל ביניהם להסתלק מהיזק שלו אבל להפסיק בינו ובין רשות הרבים כיון שהיזק זה מבני רשות הרבים הוא דלא מחמתן אין א' מהם יכול לכוף את חברו בדיון בכך משום דאמר ליה אנא לא איכפת לי בהאי היזיקא הילכך אם הקיף את חברו וגדר ראשונה ושנייה ושלישית ורביעית הוא דמגלגלין עליו את הכל שהרי נהנה הוא וחסר חברו אבל לחייב מתחילה במקיף קודם שיבנה א"נ לחייבו בין בתחילה בין בסוף היכא דאינו מקיף שזה נהנה וזה לא חסר הוא לא.

חידושי הרשב"א מסכת בבא בתרא דף ד עמוד ב

מתני' המקיף את חברו משלש רוחותיו וגדר את הראשונה ואת השניה ואת השלישית אין מחייבין אותו, יש מי שפ' המקיף את חברו משלש רוחותיו בשדות וגדר את הראשונה ואת השניה ואת השלישית בינו ובין שדה חברו כעין מה ששנינו למעלה מקום שנהגו לגדור ומקום שנהגו שלא לגדור דהיינו בינו ובין חברו, וכן פ' רש"י ז"ל בב"ק בפ' כיצד הרגל וכן פירשה כאן מורי הרב ז"ל, ומדקתני שאין מחייבין אותו על השלש הראשונות ע"כ בבקעה סתם קא מיירי דמינה קא סליק, דאי במקום שנהגו אפי' על הראשונות מחייבי' אותו ואפי' לכתחלה נמי כופין אותו לגדור אלא ע"כ בסתם בקעה ששנינו שאינו חייב לגדור, ומשום שנהנה מחבירו אין מחייבין אותו שהרי לא נהנה כלל שעדיין פרוץ הוא מרוח רביעית לעוברי דרך, ואי משום שנסתלק ממנו היזק ראיתו של מקיף אינו חייב בכך דהיזק

ראיה בבקעה אינו חשוב היזק כיון שלא נהגו לגדור, אבל אם גדרו מד' רוחותיו שעכשיו הוא מהנהו שמסתלק ממנו רגל וכן בהמות חייב:

ויש מקשין על פי' זה מדדייקין מינה בב"ק פ' כיצד הרגל הא רביעית חייב ואמרי' ש"מ זה נהנה וזה אינו חסר חייב ואם כשגדר בינו ובין חבירו וכדי לישמר ממנו מהיזק ראייתו היכי קרי ליה אינו חסר הא ודאי חסר הוא, דאטו למאן דקאמר זה נהנה וזה אינו חסר פטור אם עמד אחד משותפי החצר וגדר בינו ובין חבירו אין מחייבין את הניקף לשלם לו הא ודאי חייב הוא שהרי זה חסר וצריך לעשות מחיצה בינו ובין חבירו כדי לסלק מעליו נזק שהיה חברו מזיקו וזה נהנה וזה חסר הוא מחמתו, וי"ל כיון דבמקום שלא נהגו לגדור הוא לא מיקרי חסר מחמתו דהא לא חשיב להו אותו היזק ראה, ואפי' כשגדר את הרביעית אין הניקף חייב מפני שנהנה בסילוק היזק ראיית המקיף אלא משום שנהנה בסילוק היזק שן ורגל שהיה פרוץ לרשות הרבים מרוח רביעית, ולפיכך קרי ליה זה אינו חסר שאותו גדר רביעי לא מחמת היזק ראיית הניקף צריך המקיף לעשותו אלא מחמת היזק רגל [בש"מ - ראיית] הרבים. ואפי' אם היה מקיפו בשדות מארבע רוחותיו וגדר בינו לבין חבירו מארבע רוחותיו משום היזק ראה אינו חסר קרינן ליה דלא חשיב כלל היזק במקום שלא נהגו לגדור, ואי משום היזק שן ורגל הניקף, בחריץ ובן חריץ סגי ליה, א"כ אינו חסר בהוצאת הגדרים מחמתו:

ויש שמקשים עוד מדאמרי' התם את גרמת לי הקיפא יתירא ואם בינו לבין חבירו לא הו"ל למימר הקיפא יתירא אלא את גרמת לי היקף זה, וי"ל מפני שזה בודאי מאחר שהוא חושש להקיף בינו לבין חבירו מסתמא כ"ש שחשש לנזק הרבים וקדם וגדר גדרים חיצונים בינו ובין הרבים ואם לא שהיה זה באמצע שדותיו לא היה צריך להיקף זה השני כלל א"כ מחמת הניקף הוצרך המקיף לגדור היקף זה יתר על הגדרים החיצונים:

ולדידי קשיא לי כיון שאינו מקיפו בשדות אלא משלש רוחות, כשגדר את הרביעית בודאי חסר הוא מחמת הניקף בגדר הרביעי שהוא גודר לנגד האמצע בין הניקף לרשות הרבים כזה /במקור יש שרטוט/ [והיאך] אייתי שם בפרק כיצד הרגל [וקרי ליה] זה נהנה וזה אינו [חסר], ויש לפרש שראובן מקיפו בשדות מד' רוחות ולפיכך גם בגדר הרביעי אינו חסר מחמת שמעון, ומה ששנינו המקיף את חבירו משלש רוחותיו ולא קאמר מד' רוחותיו לפי שלא הוצרך להזכיר גדר הד' בין רה"ר לשדה שמעון אלא השלש שדות שהוא גודר בינם ובין שדה שמעון:

ויש מפרשים שהמקיף הזה לא גדר בינו לבין חבירו כלל אלא גדרים חצונים הוא שגדר בינו לבין דרך הרבים ולא משום היזק ראה אלא משום שן ורגל הרבים, והשתא אתי שפיר מאי דקרי ליה התם בגדר רביעי זה נהנה וזה לא חסר שהרי אותן גדרים לא מחמת הניקף הוא עושה אלא משום היזק הרבים ולעולם כשמקיפו בשדות מארבע רוחותיו והיינו נמי דקאמר את גרמת לי היקפא יתירא כי לולא ששדה שמעון באמצע לא היו שדותיו של ראובן המקיף רחבים כל כך ולא היה צריך לעשות גדר גדול כ"כ אלו היו שדותיו של מקיף זה בצד זה לגמרי, וע"כ גם לפי' זה צריכין אנו להעמידה במקום שלא נהגו לגדור דאי במקום שנהגו אפי' גדר את כלן למה מחייבין את הניקף כלל על המחיצות החיצונות והרי למחר זה רוצה לגדור בינו לבין החיצון ונמצא שלא ההנה אותו כלל, או שמא למחר המקיף בעצמו מכריחו לגדור עמו בינו לבינו באמצע ונמצא מפסיד בגדרים חיצונים, אלא ע"כ במקום שנהגו שלא לגדור:

ואיכא למידק בין לפי' זה בין לפי' הראשון כיון דסוף סוף בסתם בקעה איירי שאין דרכן לגדור, למה מחייבין אותו וכי מפני שקדם זה וגדר מחייבין את חבירו לשלם לו א"כ מה הועילו חכמים בדין נמצא האחד מקדים ובונה ומחייב את חבירו בגדרים. ותירץ הרמב"ן נ"ר דנפקא מינה שאם עמד הניקף ומיחה במקיף ואמר שלא לגדור מחמתו על מנת שישלם לו מדמי הגדרים כלום הרי זה פטור, אבל כל זמן שלא מיחה בו ועמד וגדר חייב דהו"ל כיוור לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות (ב"מ ק"א א') שאם מיחה בו בעל השדה הרי הנוטע הפסיד לגמרי ובעל השדה אומר לו טול עציך ואבניך ואפילו בשדה העשויה ליטע ואם ירד זה מעצמו ונטעה ולא מיחה בו בעל השדה שמין לו וידו על העליונה, ובזה נחלקו רב הונא וחייא בר רב בגמ' דרב הונא עביד לה כשדה העשויה ליטע דסתם שדות עשויות הן לגדור וצריכות לכך ולפיכך מגלגלין עליו את הכל לפי מה שגדר וחייא בר רב עביד לה כשדה [שאינה] עשויה ליטע ולפיכך אינו משלם לו אלא דמי קנים בזול דסתם שדות אין צריכות לגדור ובנטורא בר זוזא סגי להו אי נמי בגדר קנים בעלמא:

וא"ת לפי' השני מ"מ למה מחייבין אותו לימא ליה שמא למחר אתה מכריחני לגדור בנתים לפי ששנינו בפ' בית כור (ק"ז ב') גבי מוכר חצי שדהו ומקבל עליו מקום גדר חריץ ובן חריץ, י"ל דההיא דוקא במקום שנהגו לגדור, וא"ת מ"מ הרי הוא כופה אותו למחר לעשות עמו חריץ ובן חריץ וכדתיניא בתוספתא (ב"מ פ"א) כופין בני בקעה זה את

זה לעשות ביניהם חריץ וכן חריץ, י"ל דמ"מ ההנהו שסלק מעליו בגדרים החצונים רגל הרבים שאין חריץ מועיל אלא לחיה ולא לאדם, עוד י"ל שלא נאמר חריץ וכן חריץ אלא במקום שאין גדר בינם ובין רה"ר דאי משום חברו הרי חברו נתפס כגנב בלא חריצין ואי משום בהמותיו של חברו אין חברו מצוי להכניס בהמותיו לשדהו שיהא צריך זה לגדור מחמתו ולא לעשות שם חריצין ולפיכך זה שגדר מבחוץ פטור מכלום ומגלגלין עליו את הכל, וא"ת עוד לימא ליה דילמא למחר אצטרך לגדור ביני לבינך שלא תהא דעתו נוחה שתראה בקמתי ונמצאתי מפסיד בהוצאת גדרים אלו, ולפי הפירוש השני י"ל שנותן לו בתנאי שאם יגדור בינו לבינו שיחזיר לו מה שנתן והשתא מיהא נותן לו שהרי מהנהו ויש מי שאומר שאין מחייבין אותו לסייע עמו אלא בגדרים שכנגד שדהו של פנימי אבל מה שכנגד השדה החצון חוץ לפנימי אין מסייע עמו כלל, וכן כתב הראב"ד ז"ל:

הא דקתני וגדר את הראשונה ואת השניה ואת השלישית ולא קתני וגדר את שלשתן יש מפרשים דרבותא קמ"ל דאע"פ שלא בנה את שלשתן ביחד אלא בזה אחר זה לא תאמר ראשון ראשון שגדר הפסיד אלא כל שעומד וגדר את הרביעית מגלגלין עליו את הכל:

גמרא רב הונא אמר הכל לפי מה שגדר, כלומר ואפי' ביוקר משלם ולא לפי גדר אבנים בזול, וחייא בר רב אמר דמי קנים בזול, וטעמא דמלתא משום דרב הונא עביד לה כיוור לשדה העשויה ליטע ונטעה שלא ברשות דשמיין לו וידו על העליונה וכמו שכתבנו בפ' המשנה, וחייא בר רב עביד לה כאינה עשויה לכך ולפיכך אין אדם גודר שדהו בגדר אבנים דבנטורא בר זוזא סגי ליה אלא כשמצא קנים בזול עומד וגדרה, ומיהו בשעמד ניקף וגדרה משמע לכאורה שאין מחייבין אותו אפי' לרב הונא אלא לפי מה שגדר הוא, שאם גדר המקיף בגזית ועמד הניקף וגדר את הרביעית בלבנים אין מגלגלין עליו אלא דמי לבנים שהרי [אין אנו מגלגלין עליו] אלא על גלוי דעתו והרי גלה דעתו שדי לו בגדר לבנים בעלמא, וכן נראה מתוך דברי הירושלמי דגרסי' התם רב הונא אמר ובלבד כשער שבנה עכשיו דאי הוה בני ליה דכיפין גבי ליה ברם אי הוה בני דכיפין ובנתיה דלבנים גבי ליה דכיפין כל שעה דמפיל בני ליה, וכתב הרמב"ן נ"ר שכך פירושו שאם עמד ניקף וגדר את הרביעית בכיפין ומקיף גדר את השלש בכיפין וגלי ניקף דעתיה דניחא ליה בכיפין דבנה המקיף וגבי ליה דכיפין, ברם אם הניקף בנה דכיפין והמקיף בנה דליבנין שהוא בנין פחות יכול ניקף לומר לו אם אני נותן עכשיו דליבנין למחר הוא נופל ואני צריך לגדור פעם אחרת, אלא נותן הוא דמי כיפין ומקבל עליו מקיף שכל זמן שיפול יבנו מקיף משלו, וכתב הרב נ"ר שכן נראה מלשון הגמרא שאמר הכל לפי מה שגדר ולא אמר הכל מה שגדר, אלא שיש מקצת נוסחאות שכתוב בהן הכל מה שגדר וכל הראשונים ז"ל פירשו כן אפילו לגרסת הספרים דגרסי' הכל לפי מה שגדר:

בשלמא לרב הונא היינו דאיכא בין ת"ק לרבי יוסי וכו', דקס"ד השתא דלא נחלקו ת"ק ור"י בניקף ומקיף ובין למר ובין למר לא שנא ניקף ול"ש מקיף, ולא נחלקו נמי בגלגול כל המחיצות ובגלגול הרביעית בלבד אלא לכו"ע מגלגלין עליו דמי כולן, לא נחלקו אלא בדמי הגדרים, ולפיכך קשיא לחייא בר רב דבמאי פליגי, ופרקינן דראשונה שניה ושלישית איכא ביניהו ת"ק סבר דמי רביעית אין, שעכשיו הוא מהנה אותו לפי שהוא גדור ונשמר על ידו לגמרי אבל דמי הראשונות לא לפי שלא היה נהנה בשעה שבנה אותן, וכתב רש"י ז"ל שהוא פטור עליהן לפי שכבר יצא מב"ד זכאי עליהן ואף על פי שעכשיו הוא נהנה מהן בצרוף הרביעית ולא הדר דינא אלא אמרי' קם דינא ור' יוסי סבר הדר דינא ולא פטרוהו ב"ד מתחלה אלא מפני שלא היה נהנה עכשיו שהוא נהנה חייב, והרמב"ן ז"ל פי' טעמא דת"ק דכיון שלא בנה אלא שלש כבר גלה בדעתו שלא בנה אותן על דעת שישתלם מהם שהרי לא היה מהנה בהן את חברו כלל ואף על פי שבנה עכשו רביעית זו והרי חברו נהנה בכולן פטור על השלש הראשונות לפי שלא עשאן להשתלם מהן כלל, ור"י סבר כיון שלבסוף הוא עומד וגודר הרי גלה בדעתו שמתחלה היה רוצה לגדור לגמרי אלא שלא נזדמן לו עד עכשו, והיכא דעמד ניקף וגדר את הרביעית לת"ק פטור לגמרי על השלש ראשונות או משום שכבר יצא זכאי עליהן כדברי רש"י ז"ל או משום דגלה בדעתו שלא עשאו להשתלם מהן ונתנו למחילה כדברי הרמב"ן נ"ר, ולר"י מגלגלין עליו את הכל, ואין לפרש דבניקף לא פליגי דחייב לפי שגלה בדעתו דניחא ליה במה שגדר המקיף דא"כ היינו אוקמתא בתרייתא דאוקימנא דבניקף ומקיף פליגי, כנ"ל:

עליות דרבינו יונה מסכת בבא בתרא דף ד עמוד ב

מתניתין. המקיף את חברו מג' רוחותיו, וגדר את הראשונה ואת השניה ואת השלישית אין מחייבין אותו. פי', כגון שגדר בינו ובין חברו, כעין מה ששינוי למעלה מזהה 194 מקום שנהגו לגדור ושלא נהגו לגדור 195. ואבקה קאי, דתנן, אבל בבקה מקום שנהגו שלא לגדור אין מחייבין אותו. דאילו בגינה, כיון שמחייבין אותו לגדור, אם עמד האחד וגדר מקצת, ודאי מחייבין את חברו ליתן לו חצי ההוצאה ולגדור עמו הגדרים. ובפ' כיצד הרגל 196 מדקדק

ממשנה זו, הא רביעית מחייבין אותו, שמעת מינה זה נהנה וזה לא חסר חייב. פי', הא הקיפו מד' רוחותיו וגדר את הרביעית, ואין לפרש הא גדר את הרביעית ולא הקיפו אלא 197 מג' רוחותיו. שא"כ לא הוה דייק מינה תלמודא, זה נהנה וזה לא חסר חייב, שהרי חסר הוא בגדר רוח רביעית, דלא מהניא ליה להאי מקיף ולא מידי, אלא לניקף הוא דמהניא לשומרו מבני רשות הרבים. וכיון שהיה המקיף חסר במה שגדר מחיצה רביעית, מגלגלין על הניקף את הכל. דהכי מוכח סוגיא דהתם 198 אפילו למ"ד זה נהנה וזה לא חסר פטור, היכא דחסר מקצת מרוחות חברו, חייב חברו על הכל, כך פי' רש"י שם 199. ולי נראה שאין צריך לכל זה, אלא אף על פי שלא הקיפו אלא מג' רוחותיו וגדר גם את הרביעית, אין לנו לחייבו למ"ד זה נהנה וזה לא חסר פטור, דכי אמרינן דהיכא דחסר מקצת חברו חייב על הכל, ה"מ 200 היכא דחסר בגרמת חברו, כי ההיא דאמרינן בהאי סוגיא, שאני התם דאיכא שחרורא דאשיתא, דאמר' מעיקרא לא איתיהבא אותה הנאה למחילה, כיון דאית בה חסרון. אבל זה שלא היה זקוק לגדור את הרביעית, ולא גרם לו חברו לגודרו, אלא שגדרו לחייב את חברו בהוצאתו, ודאי זה נהנה וזה לא חסר הוא בראשונה שניה ושלישית. ועוד כיון דבג' ראשונות אינו חסר, כבר נתנו למחילה, דרביעית לא גדרה בשעה שגדר את הראשונות. אלא לאחר זמן נמלך וגדרה, כדי לחייב הניקף. והכי דייק לישנא דאם עמד. וכן פירש"י ז"ל בגמ' 201, שכבר עמד בדין ויצא זכאי על הראשונות. וההיא דיוקא דדייק ש"מ זה נהנה וזה לא חסר חייב, דחי לה תלמודא וקאמר, שאני התם דאמר ליה אתה גרמת לי הקיפא יתירא, ולא קאמר אתה גרמת לי הניקף זה 202. לפי שסתמו של דבר כבר גדר המקיף בינו ובין רשות 203 הרבים קודם שגדר בינו ובין חברו, שאם על חברו הניקף 204, כ"ש על רשה"ר. והיינו דקאמר אתה גרמת לי כל הניקף זה שביני לבינך מלבד הניקף הראשון. ונראה שזה לא תבעו מגדרים חיצוניים, לפי שהיה יכול לטעון לא אסייעך בהם, כי חפץ אני לגדור ביני ובינך, ולא יועילו לי הגדרים החיצוניים. ולישנא דהיקפא דקאמר, אינו כלשון המקיף את חברו שזה בהיקף שדות, וזה בהיקף מחיצות כלשון מוקפות חומה. והא דמחייבין ליה כשגדר את הרביעית, אף על פי שאין מחייבין אותו בבקעה, ה"מ לכתחילה שאין מחייבין אותו לגדור עמו, א"נ היכא דגדר ואינו שמור מכך מבני רשה"ר. אבל כשגדר חברו וזה שמור מבני רשות הרבים, הואיל ונהנה חייב ליתן לו חלק בהוצאה 205. ורש"י ז"ל חזר בו כאן 206 ממה שפי' בפ' כיצד הרגל, ופי' משנתנו כשגדר מבחוץ לשדותיו בינו ובין רשות הרבים, והיינו 207 דקאמר עלה בפרק כיצד, שאני התם דאמר ליה אתה גרמת לי הניקפא יתירא. וק"ל, היאך מחייבין את הניקוף 208 בשביל מחיצות שגדר המקיף מבחוץ, לטעון הניקוף, אני דעתי לגדור ביני ובינך, אף על פי שכבר נשמרתי מבני רשה"ר במחיצות שגדרתי, לפי שחפץ אני להיות שמור ממך ומבני ביתך. וכיון שאגדור ביני ובינך אשתמר בכך ממך ומבני רשה"ר. ואם אסייע עכשיו במחיצות בהוצאת מחיצותיך החיצוניות, נמצאת מחר הוצאתי על חנם, ואפשר דאי טעין הכי טענתיה טענה.

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף כ עמוד ב

תנן: המקיף חברו משלש רוחותיו, וגדר את הראשונה ואת השניה ואת השלישית - אין מחייבין אותו; הא רביעית - מחייבין אותו, ש"מ: זה נהנה וזה לא חסר - חייב! שאני התם, דאמר ליה: את גרמת לי הניקפא יתירא. ת"ש, א"ר יוסי: אם עמד ניקף וגדר את הרביעית - מגלגלין עליו את הכל; טעמא דגדר ניקף, הא מקיף - פטור, ש"מ: זה נהנה וזה לא חסר - פטור! שאני התם, דאמר ליה: לדידי סגי לי בנטירא בר זוזא.

רש"י מסכת בבא קמא דף כ עמוד ב

וגדר - ראובן את הראשונה סמוך לשדה שמעון לבד מחיצות חיצונות שהיו לו בינו לשאר הבקעות. ואת השניה והשלישית - כזה /במקור יש במקום זה שרטוט/.

אין מחייבין אותו - אין מחייבין את שמעון כלום דמאי אהני ליה הרי שדהו פתוחה מצד רביעית.

הא רביעית - הא אם היה לו לראובן ד' שדות מארבע רוחות של שמעון וגדרן מחייבין את שמעון לתת את חלקו במחיצות הפנימיות שבינו לראובן.

זה נהנה - שמעון.

וזה לא חסר - ראובן שהרי יש לו לגדור שדהו.

הקיפא יתירא - דאי לאו שדה של שמעון בין שדותיו הוי סגי ליה במחיצות חיצונות והווי כל שדותיו גדורים והלכך חסר הוא בשבילו.

אם עמד ניקף וגדר את הרביעית - גלי אדעתיה דניחא ליה בהקיפו של ראובן ומגלגלים עליו את הכל לתת את חלקו בג' מחיצות פנימיות של ראובן.

הא מקיף - הא אם קנה מקיף עוד שדה רביעית אצל שמעון וגדרה פטור שמעון.

לדידי סגי לי בנטירא בר זוזא - לא היה יכולת בידי לגדור גדר של אבנים וסגי לי בגדר קוצים בר זוזא להבדיל ביני ובינך.

תוספות מסכת בבא קמא דף כ עמוד ב

את גרמת לי הקיפא יתירא - מתוך פירוש הקונטרס משמע דמיירי בגדר שבין שדהו לשדה ניקף וקשה דהיכי חשיב ליה זה נהנה וזה אין חסר הואיל שכל אותו הגדר לא נעשה אלא להפסיק בין שדותיו לשדה ניקף ועוד דהוא ליה למימר את גרמת לי כל זה ההיקף דהקיפא יתירא משמע שגרם ליה להרבות אלא נראה שמבחוץ סביב לד' רוחות הקיף והקיפא יתירא משום שמחמת שדה האמצעי ההיקף גדול יותר מדאי.

אם עמד ניקף - בסדר המשנה ל"ג בהדיא ניקף אלא ללישנא דמפרש התם דקאי אניקף דייק הכא.

טעמא דניקף הא מקיף פטור - ואפילו רבנן לא פליגי אלא משום דא"ל את גרמת לי הקיפא יתירא וא"ת ואי זה נהנה וזה לא חסר פטור אפילו עמד ניקף נמי וי"ל שאני עמד ניקף דגלי אדעתיה דניחא ליה בהוצאה ולא דמי לדור בחצר חבירו דלא גלי אדעתיה אלא בחנם.

עליות דרבינו יונה מסכת בבא בתרא דף ד עמוד ב

ואב"א, ראשונה שניה שלישית איכא ביניהו. ת"ק סבר א' ב' ג' לא, רביעית אין. פי', רביעית אין לפי שהוא חסר בה. שהרי אינו צריך לה, אלא בשביל חבירו עשאה, כדי שיגדר מד' רוחותיו ויתחייב לשלם. אבל דמי הראשונות א' ב' ג' לא, לפי שאינו חסר בהן, דלצורך עצמו עשאו, לגדור בינו ובין חבירו, וקסבר זה נהנה וזה לא חסר פטור 213א. ור' יוסי סבר אפי' א' ב' ג', דקא סבר זה נהנה וזה לא חסר חייב, כן נראה בעיני. ורש"י ז"ל פי' 214, דטעמא דת"ק, הואיל ויצא מב"ד זכאי על השלש, לפי שלא הי' נהנה הניקף בהן בשעה שעמד בדין עליהם, כיון שהיה פרוץ מרוח רביעית, הלכך שוב אין מחייבין אותו, אף על פי שגדר את הרביעית (ונתחייב בכולן) 215 לבסוף, ונמצא עכשיו שהניקף נהנה מארבעתן. ור' יוסי סבר הדר דינא, כי מתחילה פטרוהו לפי שלא נהנה במחיצות, ועכשיו שנהנה מהן ע"י גדר רביעית מתחייב בכולן. ולשון המשנה מוכיח שלא נעשית הרביעית בעת שגדר השלש, דקתני אם עמד, וקתני נמי מגלגלין עליו. ואזדא רש"י ז"ל לשיטתו 216 שפי' בפ' כיצד 217, הא רביעית מחייבין אותו, הא הקיפו מד' רוחותיו וגדר את הרביעית. ולפי פי' עכשיו הוא ליה המקיף בד' מחיצות זה נהנה וזה לא חסר, ואין הפרש בין הרביעית ובין הראשונות, הלכך הא דמחייב לי' ת"ק על הרביעית יותר מן הראשונות, היינו, משום דכבר יצא מב"ד זכאי, ואמר' קם דינא.

הגהות מיימוניות הלכות גזלה ואבדה פרק ג הלכה ט

[ד] והא דפטרינן הדר בחצר חבירו שלא מדעתו דוקא היכא דלא גלי אדעתיה דניחא ליה בההיא הנאה אלא בחנם אבל אי גלי אדעתיה דניחא ליה בההיא הנאה אפילו בהוצאה חייב כדתנא אם עמד ניקף וגדר הרביעית מגלגלין עליו את הכל פר"י ע"כ מפסק הרב חזקיה:

בית הבחירה למאירי מסכת בבא בתרא דף ד עמוד ב

הדרך השני לגדולי הרבנים ואף על פי שבקצת פירושיהם נמצאו דברים חצים אמורים לשטה אחת וחצים לשטה אחרת מ"מ המכוון בדבריהם הוא שהם פירשוה מצד היזק ראייה הגמור ר"ל שבינו לבינו ובמקום שלא נהגו לגדור או בסתם בקעה ואחר שהם מפרשים אותה בעיקר היזק ראייה והוא ראייה שממנו לחברו אתה צריך לפרש בהיקף זה שהיקף בינו לבין חברו ואמר שאם גדר את הראשונה ואת השניה ואת השלישית אין מחייבין אותו מטעם שלא נהגו לגדור והם גורסין בגמרא לדעת ר' יוסי שבעמד ניקף לבד וגדר את הרביעית הוא שמגלגלין עליו את הכל הואיל וגלה בדעתו שנוח לו בכך הרי הוא כמי שנתרצה בבנינו של זה והרי הוא כאלו עשאו בשליחותו הא אם עמד מקיף אין מגלגלין עליו בכלום עד שיראה לנו גלוי דעתו מצד אחר ופסקו כר' יוסי

יד רמ"ה מסכת בבא בתרא דף ד עמוד ב

(ו) דף ד' ע"ב המקיף את חבריו משלש רוחותיו גדר את הראשונה ואת השנייה ואת השלישית אין מחייבין אותו ר' יוסי אומר אם עמד וגדר את הרביעית מגלגלין עליו את הכל.

מתניתין לאו בגודר בינו ובין חבריו קאי אלא בגודר בינו ובין רשות הרבים. כגון שהיו שדותיו מקיפות את שדה חבריו משלש רוחותיו, וגדר החיצון בינו ובין רשות הרבים את הראשונה ואת השנייה ואת השלישית שנמצאת האמצעי ניקף מחמת היקיפו של חיצון. אין מחייבין אותו ליתן חלקו למקיף בגדר זה, דא"ל מאי אהנית לי הא קיימא רביעית. אבל אם עמד מקיף וגדר את הרביעית, מחייבין אותו ואפילו אראשונה שנייה ושלישית. ומאי איכא בין ת"ק לר' יוסי איכא ביניהו לפי מה שגדר, ת"ק סבר אם עמד מקיף וגדר את הרביעית כי מחייב ליה ניקף אכולה, דמי קנים בזול הוא דמחייב דאמר ליה אנא בקנים בעלמא הוה סגייא לי. ור"י סבר מגלגלין עליו את הכל לפי מה שגדר, וכל שכן היכא דעמד ניקף וגדר את הרביעית דגלי אדעתיה דניחא ליה, דמחייב אראשונה לפי מה שגדר לבתר דמנכינן ליה שיעור מאי דמחייב ליה חיצון מרביעית כדבעין לברורי לקמן. ולא שנא עמד ניקף ולא שנא עמד מקיף דוקא דגדרה לרביעית נמי בבנין, דאי בקנים לא מחייב אקמייתא אלא דמי קנים בזול דכיון דאיכא רוח רביעית דלא גדרה אלא בקנים אשתכח דלא אהני ליה נטירותא יתירא. דהנך ולא מידי. וקיימא לן כר' יוסי כדבעין למימר לקמן (אות מה ד"ה ומנא תימרא).

רמב"ם הלכות שכנים פרק ג הלכה ג

מי שהיה לו חורבה בין חורבות חבריו ועמד חבריו וגדר רוח ראשונה ושנייה ושלישית עד שנמצאת חורבה זו משלש רוחותיה גדורה, אין מחייבין אותו ליתן לו ההוצאה כלום שהרי לא הועיל לו והרי חורבתו פתוחה לר"ה כשהיתה, לפיכך אם גדר לו רוח רביעית עד שנמצאת חורבתו מוקפת גדר מגלגלין ה עליו את הכל ונותן חצי ההוצאה שהוציא זה בארבע רוחות עד ארבע אמות ובלבד שיהיה מקום הכותל של שניהם.

רמב"ם הלכות שכנים פרק ג הלכה ד

אבל אם היה הכותל של זה שבנה ובחלקו בנה יראה לי שאין מגלגלין עליו אלא דבר מועט כמו שיראו הדיינין שהרי אינו יכול להשתמש בכתלים, וכן אם הניקף עצמו הוא שגדר רוח רביעית הרי גילה דעתו ונותן חצי ההוצאה של שלש רוחות אם היה הכותלים של שניהם, וכן כל כיוצא בזה. +/ השגת הראב"ד / אבל אם היה הכותל של זה שבנה וכו' עד בכותלים. א"א זה המשפט מעוקל שאם הרויח לו המקום וגדר אותו שיפחות לו ההוצאה ומה שאמר שאינו יכול להשתמש בכותלים כן ישתמש אלא המקום לו יהיה ויהיה לו שטר על זה שאם יפול הכותל האבנים והעפר לשניהם והמקום שלו עכ"ל. +

מגיד משנה הלכות שכנים פרק ג הלכה ד

[ד] אבל אם היה הכותל של זה שבנה ובחלקו בנה יראה לי שאין מגלגלין עליו אלא דבר מועט כמו שיראו הדיינין שהרי אינו יכול להשתמש בכתלים. בהשגות א"א זה המשפט מעוקל וכו'. ודעת המחבר שאין מחייבין אותו בחצי ההוצאה אלא מפני שזוכה בחצי הכותל לפי שנבנה במקומו וכמ"ש למעלה בחצר לפיכך כל שלא נבנה במקומו ואם ירצה הלה אפילו בפריעת חצי ההוצאה אינו זוכה בחצי הכותל עכשיו אם המקיף רוצה אינו זוכה בחצי הכותל ואינו פורעה אלא מה שהנהנו זה נראה לדעתו ז"ל:

וכן אם הניקף עצמו וכו'. ג"ז שם ומוסכם בהלכות ויש מי שכתב שאם גדר המקיף בגזית והניקף בלבנים שאין מחייבים אותו אלא בלבנים שאין אתה מחייבו אלא מחמת גילוי דעתו והרי גילה דעתו שדי לו בגדר לבנים ולא כ"כ הראשונים ז"ל:

כסף משנה הלכות שכנים פרק ג הלכה ד

[ד] אבל אם היה הכותל של זה שבנה וכו'. כתב ה"ה בהשגות א"א זה המשפט מעוקל וכו' ודעת המחבר שאין מחייבין אותו בחצי ההוצאה וכו' עד זה נ"ל לדעתו ז"ל. אבל הרמב"ן כתב אם גדר במקום שלא נהגו לגדור בבקעה מגלגלין עליו את הכל ובלבד שיהא הגדר כולו בשל בונה אבל אם היה חציו בשל זה וחציו בשל זה אינו יכול לכופו ליתן לו אפילו פרוטה שהרי אם רצה אומר לו אין רצוני בגדר שקרקעי מתמעט ואנא כורכמא רישקא הייתי זורע שם ואושיב שומר וישמור שאם אין אתה אומר כן במקום שלא נהגו לגדור בבקעה יקדים אחד מהם ויגדור ויגלגל על

חבירו את הכל עכ"ל. ולי נראה דבבקעה מודה רבינו דלא שאני לן בין אם מקום הכותל של שניהם לאם מקום הכותל של הבונה או שסובר דדוקא כשמקום הכותל של הבונה מגלגלין אבל אם המקום של שניהם אין מגלגלין וכדברי הרמב"ן דע"כ לא קאמר רבינו דדוקא כשמקום הכותל של הבונה אלא בחורבה שדרכה ליבנות ועתיד הוא לסמוך על הכתלים וכמ"ש מי שהיה לו חורבה בין חורבות חבירו ועמד חבירו וגדר רוח ראשונה וכו' אבל בבקעה שאינה עומדת לסמוך על הכתלים שבה אפשר דמודה וכדאמרן ואפשר שסובר שכיון שלא נהגו לגדור אין מגלגלין כלל ועובדא דרוניא חורבה היתה ולא שדה. ומ"ש הרמב"ן שאם אתה אומר כן וכו' זה הוא לאם עמד מקיף אבל לאם עמד ניקף אין מכאן הכרח כלל דלא הוה ליה למיגדר ואיהו דאפסיד אנפשיה וגם לעמד מקיף אין הכרח כ"כ שלא יתרצה להוציא כל ההוצאות שלא מדעת חבירו ואח"כ ליקום עלייהו בדינא ודינא ועוד שהרי אם רצה ניקף עומד וגודר את הרביעית בקנים ואינו משלם אלא דמי קנים ונמצא מקיף נפסד ולפיכך לא יצא זה לגדור כדי לגלגל על חבירו ועוד כי יקדים אחד מהם מאי הוי ימחה חבירו בידו ולא ישלם לו אלא דמי נטירא:

לחם משנה הלכות שכנים פרק ג הלכה ד

[ד] וכן אם הניקף עצמו וכו'. כתב ה"ה ז"ל ויש מי שכתב שאם גדר המקיף בגזית והניקף בלבנים וכו' קשה לראשונים דלא סבירא להו הכי אלא דלר' יוסי אפילו עמד ניקף וגדר בכל שהוא מגלגלין עליו כל ההוצאה אמאי לא קאמר בגמרא דאיכא בינייהו הך בין ת"ק לר' יוסי דלת"ק בעינן שיגדור כעין מה שגדר האחר כדי שישלם לו ההוצאה כולה ולר' יוסי אפילו גילה דעתו וגדר בכל שהוא מגלגלין עליו כל ההוצאה וזהו שאמר מגלגלין עליו את הכל וי"ל דלא ניחא לגמרא לאוקמי פלוגתא בהכי:

אבן האזל הלכות שכנים פרק ג הלכה ד

שאינ מגלגלין עליו, עמש"כ המ"מ והנה הרמב"ן בחדושי הקשה למה מחייבין אותו כיון שאינו יכול לכופו מתחלה לגדור וכתב שדומה במקצת כמו יורד לתוך שדה חברו ונטעה שלא ברשות שאילו מתחלה בא לימלך ומיחה על ידו אינו רשאי ליגע בה ואפשר שאינו חייב לו כלום, אלא יטול עציו ואבניו ואפי' בשדה העשויה ליטע ואילו עמד מעצמו שמין לו וידו על העליונה, והנמוק"י השמיט מש"כ הרמב"ן שהוא דומה במקצת וכתב מידי דהוי כיוור וכו', אבל נראה דבדיוק כתב הרמב"ן שהוא דומה במקצת דהא מפרש דהוא גדר שסביב החיצון, וא"כ לא דמי ליורד לתוך שדה חברו ונטעה שלא ברשות דכיון שנטע בתוך שדה חברו ואמרינן דניחא ליה כבר קנה הנטיעות כיון שהם בשדה שלו, אבל הכא שגדר מבחוץ א"כ אין לו במה לקנות, ולכן כתב שהוא דומה במקצת ובטעמו נראה דכיון דעשויה לגדור ובדאי ניחא ליה חייב וכמו דמחייבין לבהמה שאכלה ברה"ר מה שנהנית משום דבודאי ניחא ליה לבעלים דאין לומר דחייב משום ממוני גבך דבודאי א"א לומר דאחר אכילתה יש בהבהמה כשיעור מה שהיה שוה אכילתה, וע"כ משום דודאי ניחא לבעלים והנמוק"י כתב דכיון שלא מיחה בשעה שגדר ונטע ודאי ניחא ליה, אבל מדברי הרמב"ן לא משמע כן וגם פשטות ההלכה דהמקיף ויורד לתוך שדה חבירו משמע דהוא בכל גווי אפי' לא ידעו הבעלים, אבל הרמב"ם סובר דכיון דלא קנה הניקף והמקיף יכול ליטול הגדר גם הניקף יכול לומר טול עציך, וכמו שכתב הרי"ף בפ' השואל דדין טול ודין אטול תלוין זה בזה, ולכן דוקא היכי שבנה על מקום שניהם דכבר קנה הניקף והמקיף אינו יכול ליטול, גם הניקף אינו יכול לומר טול, ובפ"י מה' גזילה כתב המ"מ בדעת הרמב"ם דבעשויה ליטע אינו יכול לומר טול, והכ"מ חלק עליו ועיין מה שכתבתי שם לבאר דעת הרמב"ם כדברי המ"מ, ומכאן מוכח להדיא כדברי המ"מ דאם יוכל לומר טול מה מהני שהוא על מקום שניהם.

והנה עכ"פ מבואר מדברי הרמב"ן ומדברי המ"מ דטעמא דמחייבין ליה הוא משום דין יורד, וקשה דהא בב"ק תלי הגמ' דין המקיף בדין זה נהנה וזה לא חסר, ואילו דין יורד לשדה חברו לא אשכחן דתליא בדין זה נהנה, והוא פשוט דאינו שייך לדין זה נהנה דממון גמור הניח הבונה והנטע בשדה שלו ובחצרו, והנה לדעת הרמב"ן דמיירי בגדר מבחוץ יש לומר דהך דינא תליא בדין זה נהנה וזה לא חסר, דאם זה נהנה וזה לא חסר פטור, א"כ לא נוכל לומר דניחא ליה במה שהוציא המקיף הוצאות, דכיון דהוא פטור למה יתרצה לשלם כיון שהמקיף צריך לגדר גם בשביל עצמו, ולכן הוצרכו בגמ' לתירוצא דאת גרמת לי, אבל זה מבואר רק לדברי המפרשים דהוא מבחוץ, אבל לדברי הרמב"ם שגדר על מקום של שניהם א"כ הוא יורד ממש, וצריך ביאור דאיך תולה זה הגמ' בב"ק בדין זה נהנה זל"ח.